

Tarım Ürünleri Piyasaları

KÜÇÜKBAŞ ETİ

Strateji Geliştirme Başkanlığı
TEPGE

Haziran 2021

Dünya Küçükbaş Eti

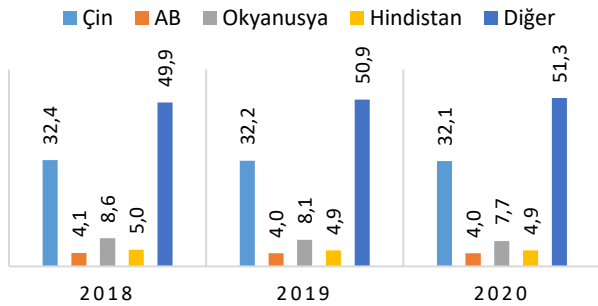
	2016	2017	2018	2019	2020 ¹	Değişim ² (%)
Kesilen Hayvan Sayısı (Bin Baş)						
Koyun	572	588	597	602	-	0,8
Keçi	486	478	489	503	-	2,9
Et Üretimi (Bin Ton)						
Koyun	9.583	9.670	9.820	9.922	15.282	-5,5
Keçi	5.780	6.022	6.126	6.253		
Dış Ticaret (Toplam) (Bin Ton)						
İthalat	1.116	1.195	1.271	1.271	1.537	20,9
İhracat	1.165	1.239	1.307	1.322	1.537	16,3

Kaynak: FAO, OECD¹, ²Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.(Erişim:13.06.2021)

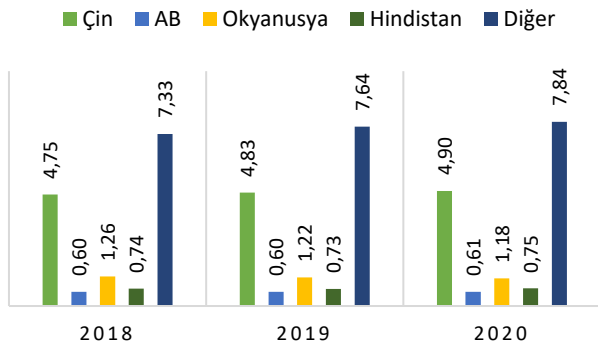
Dünya et üretiminin %4'ü küçükbaş et üretiminden karşılanmaktadır. Dünya küçükbaş et üretiminin %51'ini Çin, Hindistan, Okyanusya ve AB karşılamaktadır. 2018 yılındaki üretim artışında en büyük pay Avustralya, Çin ve Yeni Zelanda'daki üretim artışından kaynaklanmaktadır. AB'de 2018 yılında kuzu ölümlerinin etkisiyle azalan üretim, 2019 yılında tekrar yükselmiştir. Kuru hava koşullarının 2019'da hâkim olduğu Avustralya'da yem stokları ve mera alanları zayıfladığı için küçükbaş et üretimi %3,5 gerilemiştir. Çin'de ise son yıllarda büyük ölçekli küçükbaş hayvancılık işletmeleri sayısında artış yaşanmıştır. Güvenilir

ve güvenli bir gıda kaynağına duyulan ihtiyaç COVID-19 salgını sırasında daha önemli hale gelmiştir. FAO, ESK ve ABARES raporlarına göre COVID-19'un yayılmasını kontrol altına almak için alınan önlemlerin küresel ekonomilerdeki olumsuz etkisi ile 2020-2021 yıllarında uluslararası alanda küçükbaş et talebinde azalma beklenmektedir. Bu dönemde dünyanın en büyük küçükbaş et üretiminde önde yer alan Avustralya ve Yeni Zelanda da üretimin %25-30 azalacağı düşünülmektedir. Dünya koyun eti ihracatının yaklaşık %70' inin bu iki ülke tarafından karşılandığı düşünüldüğünde konunun önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

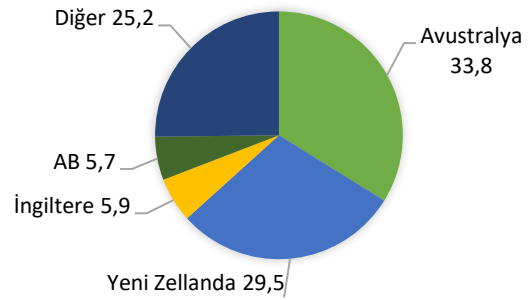
Küçükbaş et üretiminde önemli ülkeler (%)

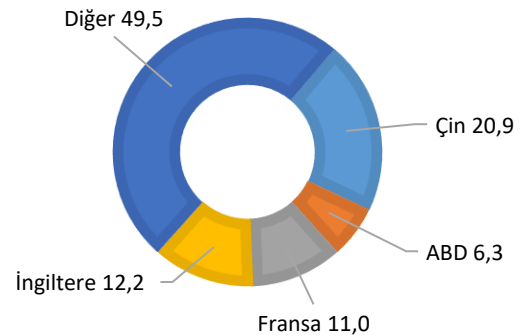
Küçükbaş et üretiminde önemli ülkeler (milyon ton)

Ülkelere göre küçükbaş eti ihracatı (2020,%)

Ülkelere göre küçükbaş eti ithalatı (2020, %)

Küresel kırmızı et sektörü, gelişmiş bir endüstridir. Hayvansal gıdalara talebin artması, gelişen teknolojinin kullanımı, hayvancılık sektörünü dünyada yaklaşık 1,5 milyar insanın geçim kaynağını oluşturan sektörlerden biri haline getirmiştir. Büyüyen ekonomiyle beraber ticaret de gelişirken, küçükbaş et ihracatında önde gelen ülkeler üretimde ilk sırada yer alan Avustralya ve Yeni Zelanda olmuştur. Bu iki ülke toplam dünya ihracatının yaklaşık %70'ini karşılamıştır. Küçükbaş et ithalatında ise, aynı yılda üretimde birinci sırada yer alan Çin en büyük paya sahip

ülke konumundadır. Ancak 2020 yılının üçüncü çeyreğinde yemek endüstrisinde koyun eti talebinin azalması ile Çin'in ithalatı %30 azalmıştır. FAO ve ABARES 2020 raporlarına göre COVID-19'un etkisiyle AB'nin 2019-2020 döneminden yeni Zelanda'dan ithal ettiği koyun eti miktarı ciddi oranda düşerek %31 seviyesine inmiştir. 2020 yılı itibarıyla dünya koyun eti ihracatının %34'ü Avustralya, %30'u ise Yeni Zelanda dan karşılanmaktadır. Avustralya ve Yeni Zelanda COVID-19 kontrol etmede diğer kırmızı et üreticileri ABD ve AB ülkelerine göre daha başarılı olmuştur.

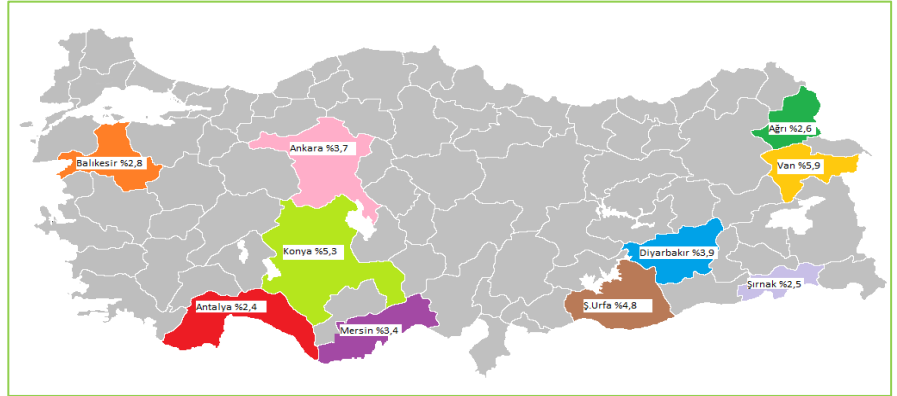
Türkiye Küçükbaş Eti (ton)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Değişim ¹ (%)
Kesilen Hayvan Sayısı (bin baş)							
Koyun	5.197	5.008	4.084	5.134	4.653	5.057	8,7
Keçi	1.570	1.999	1.756	2.069	693	836	20,6
Et Üretimi							
Koyun	98.978	100.021	82.485	100.058	100.831	109.382	8,5
Keçi	26.770	33.990	31.011	37.525	13.603	16.536	21,6
Toplam Hayvan Sayısı (bin baş)							
Koyun	31.140	31.508	30.984	33.678	35.195	37.276	-2,8
Keçi	10.345	10.416	10.345	10.635	10.922	11.207	0,4

Kaynak: TÜİK ve TEPGE Hesaplamaları, ¹/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir (12.06.2021)

TÜİK verilerine göre Türkiye'de 2020 yılında 54,1 milyon baş küçükbaş hayvan varken bunun %78'ini koyun, %22'sini ise keçi varlığı oluşturmaktadır. Küçükbaş hayvan sayısı en fazla olan ilk 5 il sırasıyla Van, Konya, Şanlıurfa, Diyarbakır ve Ankara illeridir.

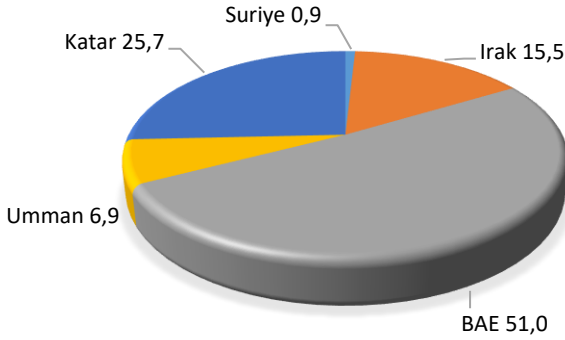
Bu beş il Türkiye küçükbaş hayvan varlığının %22'sini oluşturmaktadır. Türkiye'de gerçekleştirilen et üretimi yüksek maliyetlidir. Türkiye büyükbaş kırmızı et ve canlı hayvan ithal eden ülkeler arasındadır.

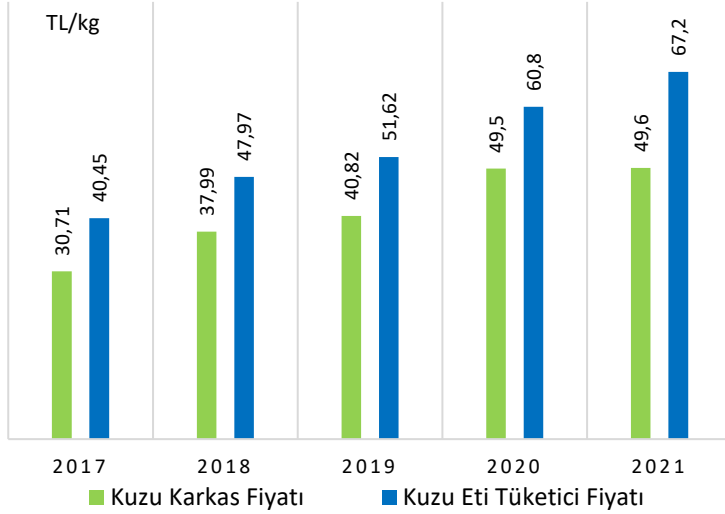
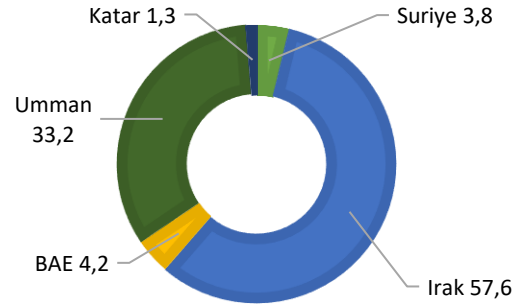
Türkiye'de küçükbaş hayvan ithalatı yapılmaz iken, ihracat miktarı ise çok düşük düzeydedir. 2020 yılında toplam 74 ton ihracat yapılırken bunun %41,4'ü Irak, %23,9'u Umman, %2,7'i ise Suriye'ye yapılmıştır. 2021 yılı ilk dört ayında 4 ton küçükbaş ihracatı yapılmıştır.

Desteklemeler: Hayvancılığa uygulanan destekler her yıl artarken, hayvancılığın toplam tarımsal desteklemeden aldığı payda artmaktadır. 2000 yılında 2,4 milyar TL olan toplam destek miktarı 2018'de 14,5 milyar TL olarak gerçekleşmiş olup 2019 yılında bu miktar 17,2 milyar TL ye yükseltilmiştir. Hayvancılık desteklerinin toplam destekler içindeki aldığı pay 2000 yılında %44 iken, 2020 yılında ise %31,2 olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında 22 milyar TL olan toplam desteklerin 6,8 milyar TL si hayvancılık destekleridir. Bu desteklerden en büyük payı %44,3 ile buzağı desteği alırken, süt desteği %20,6, yem bitkileri desteği %20,3 Islah amaçlı küçükbaş hayvan yetiştiriciliği desteği ise %12,9 olarak gerçekleşmiştir. Hayvancılık desteklerinden en büyük payı %32,1 ile buzağı desteği alırken, süt desteği %21,6, yem bitkileri desteği %20,3 Islah amaçlı küçükbaş hayvan yetiştiriciliği desteği ise %12,9 olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında uygulanan tarımsal desteklemeler içerisinde yer alan küçükbaş hayvancılık desteklemelerinde; çoban istihdam desteği 100 baş ve üzeri anaç koyun keçi varlığına sahip işletmelere veya çobanlara 5000 TL, damızlık koyun keçi yetiştiricileri birliklerine üye yetiştiricilerin Bakanlık kayıt sistemlerine kayıtlı anaç koyunlara 30 TL/baş, anaç keçilere 35 TL/baş anaç tiftik keçisine 20 TL/baş destek ödeneceği belirtilmiştir. Ayrıca sürü büyütme ve yenileme desteği olarak 100 TL/baş, Islah programlarına dahil olan damızlık koyun ve keçi yetiştiricileri birliklerine üye, küçükbaş soy kütüğü ve ön soy kütüğü bilgi sistemine kayıtlı yetiştiricilerin koyun ve keçilerine 100 TL/baş, ödeme yapılacağı ifade edilmiştir.

Türkiye'nin küçükbaş et ihracatı yaptığı ülkeler (2020, %)

Türkiye'nin küçükbaş et ihracatı yaptığı ülkeler (2020,ton)

2021 (5 Aylık ort.) Karkas Fiyatları Ankara Ticaret Borsası, Tüketici Fiyatları ise TÜİK.

Borsa verilerine göre, 2016 yılında kuzu eti karkas fiyatı 26,29 TL/kg iken, 2020 yılında %88 artışla 49,50 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yıla göre artış oranı ise %21 olmuştur. TÜİK verilerine göre; 2020 yılı kuzu eti tüketici fiyatı bir önceki yıla göre %18 artarak 60,8 TL/kg olurken, 2016 yılına göre artış oranı ise %80 olarak gerçekleşmiştir. Kuzu karkas ve Kuzu tüketici fiyat makası incelendiğinde, 2016 yılında %28 olan değişim, 2020 yılında en düşük seviyesi olan %23'e gerilemiştir. 2021 yılı mayıs ayı tüketici fiyatı 67,2 TL/kg olup, bir önceki aya göre %2,5 bir önceki yılın aynı ayına göre ise %14,3 oranında artmıştır.

Türkiye'de kişi başı kırmızı et tüketimi gelişmiş ülkelere göre daha düşüktür. Son beş yıllık kırmızı et tüketimi incelendiğinde, 2012 yılında 12,4 kg olan kişi başı yıllık tüketimin, 2014 yılında 12,9 kg olarak gerçekleştiği, 2017 yılında 14,1 kg seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2018 yılında ise kişi başı kırmızı et tüketimi 14,84 kg seviyesinde gerçekleşmiş, bunun 13,3 kg'ını dana eti, 1,5 kg'ını ise küçükbaş eti oluşturmuştur. Kişi başına küçükbaş et tüketim verileri incelendiğinde tüketimin en fazla olduğu ülkeler 8,5 kg ile Avustralya ve 6,6 kg ile Uruguay'dır. Dünya ortalamasının 1,7 kg olduğu küçükbaş et tüketimi ABD ise 0,4 kg olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye Küçükbaş Canlı Hayvan Fiyatları (TL/baş)

Ürünler	2016	2017	2018	2019	2020	2019-20 Değişim (%)
Merinos Koyun	575	664	811	1031	1200	25,4
Yerli Koyun	531	628	801	1027	1217	28,0
Kıl Keçisi	468	528	665	874	987	18,6

Kaynak: TÜİK, (13.06.2021)

	2016	2017	2018	2019	2020
Koyun Karkas Fiyatı (TL/kg)	26,29	30,71	37,99	40,82	49,50
Besi Yemi Fiyatı (TL/kg)	0,80	0,91	1,15	1,33	1,64
Süt Yemi Fiyatı (TL/kg)	0,84	0,98	1,27	1,44	1,77
1 kg koyun eti ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Koyun Karkas/Besi Yemi	32,94	33,64	33,09	30,69	30,18
Koyun Karkas/Süt Yemi	31,30	31,37	30,01	28,45	27,97

Kaynak: TÜİK, TÜRKİYEM-BİR, ESK

Besi yem ve süt yemi maliyeti bir işletmenin en büyük giderini oluşturmaktadır. Koyun karkas/yem pariteleri incelendiğinde, 2016 yılında 1 kg karkas karşılığında 32,9 kg besi, 31,3 kg süt yemi alan üretici; 2019 yılında ise 1 kg koyun karkas karşılığında 33,09 kg besi yemi, 30 kg da süt yemi alınabilirken, 2020 yılında hem besi hem süt yemi paritesi düşüş göstermiştir.

Koyun Karkas paritesinin düşmesinin sebebi, yem fiyatlarındaki artış oranının karkas fiyatlarındaki artıştan daha yüksek olmasıdır. 2020 yılına göre besi yemi paritesi %1,6, Süt yemi paritesi ise %1,5 düşüş göstermiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Hayvancılık, katma değer yaratma imkanı en fazla olan alt sektörlerden birisidir. Hayvancılık et, süt ve diğer hayvansal ürünler sanayii dışında, doğrudan hayvancılığa dayalı ilaç, yem ve hayvancılık ekipman sanayi kolları ile yeni istihdam alanları da yaratarak ekonomiye büyük katkı sağlamaktadır.

Türkiye, farklı iklim yapıları, değişik tür ve ırktan çeşitli hayvan varlığı ve halen büyük bir kısmı kırsal kesimde yaşayan nüfusu ile hayvancılık konusuna ayrı bir önem vermesi gereken konumdadır. Hayvancılık işletmelerinin en büyük giderini yem giderleri oluşturmaktadır. Yem giderleri hayvancılığın bazı dallarında toplam işletme giderlerinin %70'ine kadar ulaşmaktadır.

2020 yılında yaşanan COVID-19 sürecinde yem tedarikinde zorluk yaşayan küçük kapasiteli hayvancılık işletmelerine, bir defaya mahsus yem desteği sağlanmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda bakanlık kayıt sistemlerine kayıtlı işletmelerden anaç küçükbaş hayvanı olan yetiştiricilere hayvan başına 6,5 TL destekleme ödemesi yapılması planlanmıştır. Hayvancılığı gelişmiş ülkelerde kaba yem ihtiyacının %80-90'ı çayır meralardan karşılanırken, Türkiye'de bu oran nadas alanları dahil %38'dir. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, çayır ve mera alanları ile hasat sonrası anız tarlalarında otlatmaya dayalı sınırlı girdi kullanımı ile yapılmaktadır. Ülke ekonomisinin büyümesi, sanayii ve hizmet sektöründe istihdam kapasitesinin artması, kamu

hizmetlerinin ve altyapı yatırımlarının kırsal alanlara yeterince ulaşamamasından dolayı, kentleşme süreci hızlanmıştır. Kırsal göçler, iklim koşulları, çoban sorunu, maliyetlerin yüksek olması, tüketim miktarının istenilen seviyede olmaması, koyun ve keçi ürünlerinin pazarlama sorunu, meraların yetersizliği, hayvan ıslahı ve hastalıkları, düşük verimli ırklar gibi sorunları küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde üretimi daraltan riskler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilen COVID-19 salgını neticesinde dünya tarım piyasaları, geleneksel olarak tarımın karşı karşıya olduğu yüksek risklere katkıda bulunan bir dizi yeni belirsizliklerle karşı karşıyadır. Pandeminin önümüzdeki birkaç yıl daha talebi bastırması, gıda güvenliğini zayıflatması beklenmektedir. Bu durum insan ve hayvan sağlığının yakından ilişkili olduğunu ve insan, hayvan ve çevre sağlığının birlikte düşünülmesi gerektiğini göstermiştir.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), geliri düşük ve dayanıksız toplum kesimlerini korumak, gıda tedarik zincirlerini canlı tutmak ve pandeminin gıda sistemi üzerindeki etkilerini hafifletmek için hızlı önlemler alınması gerekliliğini belirtmiştir. Hayvancılık sektörü, gıda güvenliği, beslenme ve geçim kaynakları açısından temel ve vazgeçilmez bir sektör olarak önemini korumaktadır.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Umut GÜL, umut.gul@tarimorman.gov.tr +90 312 2875833